

Antal Balázs – elmondása szerint – évekig ül szövegein, míg elege nem lesz a várakozásból, hogy aztán megszabaduljon tőlük, pontosabban közzétegye őket. A *Vad* az első verseskötete, amelyben az enyészet, pusztulás, korhadt egzisztenciák, „mocskos kezű, rosszarcú emberek” kapcsolatainak David Attenborough-jaként vezet végig olyan életeken, amelyekről nem szólnak motivációs könyvek, ott-honokon, amelyek nem kerülnek katalógusokba, történetekről, amelyeknek nem jut hely az Insta-

Balogh Ákos 61

A SZEGÉNY KIS- GYERMEK PANASZAI RELOADED

Antal Balázs: *Vad*

sztorikban. Hadd tisztázzam, Antal Balázs köteté nem kosztolányis, csak az itt megszólaló hangban sokszor annyi gyermeki panasz kumulálódott, annyi szemrehányás, sziszegő dac, mintha az a kisgyermek az ózdi sínek közé esett volna, hogy aztán azonnal elmesélje az omladozó állomás mögé dolgukat végezni járók történeteit. Ahova az ő tekintete szinte perverz kéjjel néz, ott Kosztolányi csipkekesztyűs kézzel tartott lornyonja talán elhomályosodna.

Előfordult már, hogy valami olyasmit láttak, amit önszántukból amúgy nem néztek volna meg? Valamit, aminek vizsgálata zsigeri kellemetlenséget okoz? A szerző tekintete ilyen területeken kalandoz, néha szinte tobzódik a mocskokban, az elmúlásban. A mód, ahogyan a vizsgálat tárgyává teszi témáit, szinte erőszakos, vad kérlelhetetlenség, mert amikor elfordítanánk a fejünket, tovasiklana szemünk, Antal Balázs ott áll, jelez: nana, barátocskám, hova, hova, ezt itt most szépen megnézzük, ha tetszik, ha nem, ide mi nem bájologni jöttünk, az élet nem csak unikornis és szivárvány, hidratált bőr és örök szerelem, az öregségben nehéz megtalálni a szponzorálható tartalmat. Ennek a lírának a befogadásához elengedhetetlen rendelkezniünk korunk ritka és egyik legértékesebb valutájával, a szolidaritással.

Az első versekben ott lapul, lassan érik az a rothadás („A bús, törékeny talajon az üres rothadás oszon / a határtalan fa felé, mint a fájás a szív felé. / S ami szép volt és végleges, riadt mosollyal semmi lesz, / s a kert, a folyton megtelő, tövén bokrot bujtat elő.” *Vázlat a kertről*), ami később eluralja a tájat, legfőbb erőként munkál terekben, emberi kapcsolatokban egyaránt. A kötetszerkezetben érezhető cezúra a *Sziszüphosz* című versben mutatkozó, az írás technikai, narratív aktusával játszó hangban jelenik meg. Itt indítja útjára Antal Balázs az *embert*, akivel bejárjuk ezt a romló tájat: „A szöveg túlvégéről egy ember közelít. [...] jön, s bár az írásjelek láthatóan kikezdték idegeit, / a szóközökön át magabiztosan közelít. De én most visszahelyezem

öt oda, / ahonnan elindult, pusztán azzal, / hogy az itt most csakis őt jelző egyetlen / szócskát a szöveg legvégére írom, egyszerűen, / Így: ember." (Szi-szüphosz) Ezzel deklarálja is az onnipotens beszélő erejét, akinek hatalmában áll bármit megtenni, lehetőségeinek csak a nyelv szabhat határt,

62 ezen túl univerzumának ura. Ebből a deklarációból meríti az erőt, hogy innét indítsa a lírai családregeként is olvasható, önmitoszépítő versek sorát (*Óriás, Bemutató, Földszagú, Csodatemető, Szép csernelyi család-történet*). Ahogy József Attila gyermekhangja növeszti óriássá édesanyját, úgy növeszti a gyermek itt is óriássá az apafigurát, aki „Pusztá kézzel vadakat szaggatott szét, / lábujjaival döntötte a fákat [...] Álltam a hegyen, vártam az apám, / egy kicsit sírtam is talán, / és ő egyik irányból sem érkezett.” (*Óriás*) A szülőket óriássá növesztő gyermeki perspektíva mellett jelentkező felnőtt lírai megnyilvánulásában keletkező feszültség beszippantja az erre járót: „Mentem utána, hiányzott nagyon, / de nem találtam meg soha az apám.” A nagypapa figurájának épülő legendájában az első, szinte sámáni gesztusa, ahogy rituálisan bemutatja az újszülöttet a havas téli tájnak, megalapozza az E/1-es beszélőhöz kapcsolódó kiválasztottság érzését. (*Bemutató*) Eztán következik az ősz hajú asszony bevezetése a kötetben, egy kiséposzi teremtéstörténettel, ez a *Földszagú*. A Gilgames-eposzi testvérharc gyönyörű, erős képekkel építkező, lendületes szöveg, ahol a születés-érválás-halál-újjászületés körforgásának, az anyai ősz-keretnek parabolisztikus megrajzolása olvasható: „Világbolondító földszagú asszony volt, / aki engem összegyűrt apró darabokból, / sárból, kavicsokból.” (*Földszagú*) A mítoszteremtésben a kötet legerősebbjei közé tartozik a *Csodatemető* című vers. Az ember ragyogó lelkesedésének, világmegváltó potenciáljának hatyúdala ez, ahol a társas magányban leépülő, egymás mellett elbeszélő entitások nem kompatibilisek semmivel, ami körülveszi őket. A férfi helyenként veszélyes, álmodozó szertelenségének és a nő, az egyedüli túlélést biztosító, józan racionalitásának találkozása végzetesen kioltja egymást. A csak élni és túlélni stratégiájában van menekülés, ahol a lemondás lélekölő, megállíthatatlanul világpusztító, alattomos ereje kúszik egyre magasabbra, míg végül elnyel mindent, ami valaha ígéret, szép remény, öröm és csoda volt. Ez a vers a kvintesszenciája Antal Balázs világának. „A csodatemetőt nagypapám találta. / Járt a hegyeket, volt egypár felesleges csoda nála, / húzta a zsebet, a felét ott el is dobálta. [...] Nagypapám nem érdekelte, akárhogy is mondta, / csak a zsebeit kutatta, / de nem volt egy vasa se az öregnek. [...] nagypapám ment, csak ment, mindig ment, / nagypapám meg állandóan szidta, elmondta mindennek, / [...] míg egy nap csodái végleg elfogytak, / [...] és ágyának esett, fáradt mogorva állat, akkortól ő szidta nagypapám, [...] és nagypapám, aki sohasem temethetett csodákat, / eltemette végül nagypapám.” (*A csodatemető*) Látványosan fontos motívum a gyökérkeresés is, a hovatartozás

felismerésén, megragadásán át eljutni az identitás konstitúciójához. „Ha tudnék valamit a rokonaimról, / legalább pár mondatnyi kincset, / hogy mikor és honnan jöttek ide, / vagy hogy itt nőttek ki a földből, / ha csak egy-két dolgot megtudhatnék róluk...” (*Szép csernelyi családtörténet*)

Ezek után, ahogy őszi poloskainvázio a tájat, az elveszettség 63 úgy lepi el a kötetet. Nem kell komancs nyomolvasónak lenni ahhoz, hogy meglássuk azokat a jeleket, amelyek az útkeresés, elhagyatottság szívet tépő érzését hivatottak megragadhatóvá tenni. Fájó, ahogy hiányoznak az elveszett gyermekkor figurái a *Leltárban*, vagy az *Apácska-vers* apafigurája, akinek hiánya felett érzett rémületét kiáltja a „*városperemi*” magányban azzal a rettegéssel, ahogyan az tud félni, aki érzi: ugyanazokat a hibákat ő maga is elkövetheti, amelyekről annyira keserű beszélni. Vajon az emberélet útjának felén a szívbe markoló kérdésre hol találja a választ az, aki „eltévedt a harmincas a negyvenes éveiben / és ami még nagyobb gáz / hogy senki sem keresi”? Talán csak azért lehet jó elveszni, mert az elveszett dolgokat valaki néha megtalálja. Néha valaki mondjuk épp verset ír róluk, és az ilyen típusú megtalálásban van az a felszabadító öröm, ami eltakarít minden murvát a szolidaritás felé vezető útról. A magát elveszettnek érző ember alkalmasabb azzal az empátiával fordulni az élet versenyében vesztesnek tűnők felé, amivel az *Öregember-versek* beszélője fordul oda. Ez az elveszettségézés („félek mire te megkerülsz / engem veszít el az út / és mire hazatalálok / te újra nem leszel sehol” *És útra kel és énekel*) nyitja meg a nyelvet, beszélni arról a pusztuló világról, ami megkülönböztetője az antali retorikának, amelynek fókuszában a „korlátról lepattozott festék, / a buszmegálló, fojtó hűgyszagával, / a bolt összefirkált fala” található (*Másfélmillió lépés Magyarországon*). Muszáj látnunk az öregekkel együtt járó jelenségeket („a folyószemű golyvás macskáikat / a húgyszagú kötőiket / a zsírrezagú szerszámaikat [...] a kurva görbebotjukat / amivel védték tőlünk / hogy inkább ott rohadjon meg az ágon...” *Az öregeink a földbe vesztek és a föld megrohadt tőlük*) éppúgy, ahogy a falu képeiben megjelenő pusztulást: „fickósan kivágott takony turha köpet / hányadék vér húgy fos pocsolóái / szájba vert rossz geci amit kiokádtak...” (*Találkozás a régivel*).

Kiváló szöveg a kutyamaszkba bújtatott beszélő saját generációjának sorsa felett mondott jeremiádjá is, amely akár dekadens ars poetica-ként is olvasható: „a láncomat rángatom csörgetem azóta / hogy nekik is fájjon / rázom a kerítést nyüszíték vonítok magamat marom / de nem hagyják magukat és én se hagyom...” (*Gazdám verse*) A sorok között hátvédnek itt van Oravecz Imre *Buksi-* és *öregségverseinek* tónusa, ahogy Tar Sándor alkalmi kocsmai kapcsolatainak keserűsége, vagy Petri románca a pince mélyről – kényszerítve a figyelő tekintetet, hogy igenis végignézzé, ahogy

szeretője vajjal teszi magát síkossá az aktus előtt – addig, amíg elér a nap-sütötte sávig.

64 A gyermekkor élményeit feldolgozó, sokszor panaszos dühvel áradó lírában a felnőtté válás útját járjuk végig a beszélővel. Az utat, amely mentén rothad minden, amely mentén egy darab, amiről tudni sem akarunk, belőlünk is ott áll. Minden lépés a szolidaritásról szól, ami versorról versorra közelebb visz a felnőtt, immár saját életéért, cselekedeteiért felelősséggel tartozó férfi világa felé. Az már Antal Balázs elkövetkező lírájában méretik meg, hogy milyen nyelvet talál ehhez az úthoz. Nyelvet, amely már az érett, gyermeki traumáin, környezeti determináltságain felül-emelkedve megszólaló férfi hangja lehet. Fontos, elevenig ható, szép líra szabadul fel a *Vad* lapjain. Minden pátosz nélkül tanít együttérzésre, szeretetre, gondoskodásra, és löki két kézzel az olvasót a felismerés felé, mekkora kincseshalmon ül, amely a pusztulásban is családi történetekről, az együvé tartozásról suttog. Teheti ezt úgy, ha nem fordítjuk el a tekintetünket, akkor sem, amikor pedig az volna a kényelmesebb megoldás. (*Műút, Miskolc, 2017*)

